

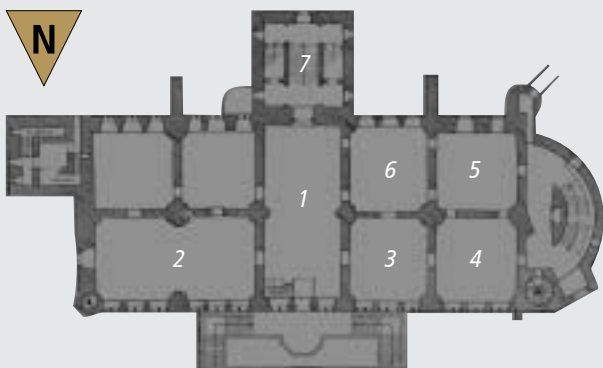
HET STADHUIS

Locatie Macht van de Route Charlemagne

ROUTECHARLEMAGNEAACHEN

Inhoud

Route Charlemagne	3
De palts van Karel de Grote	4
Bouwgeschiedenis	6
Het gotische stadhuis	6
De baroktijd	7
De regotisering	8
Vernieling en wederopbouw	9
Rondgang	10
Foyer	10
Raadzaal	11
Witte Zaal	12
Werkmeesterrechtbank	13
Werkmeesterkeuken	14
Vredeszaal (Rode Zaal)	15
Trappenhuis	16
Karelsprijs	17
Kroningszaal	18
Service	22
Informatie	23
Colofon	23

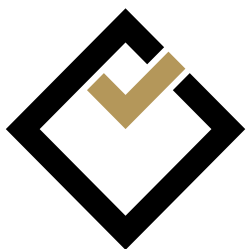
Plattegrond begane grond

Route Charlemagne

De Route Charlemagne Aken verbindt belangrijke plaatsen in de stad tot een weg door de geschiedenis – en verwijst vanuit de geschiedenis naar de toekomst. In het middelpunt van de Route Charlemagne staat de voormalige palts, de koninklijke verblijfplaats van Karel de Grote met het Katschhof, het stadhuis en de dom die tot op heden zichtbare getuigen zijn van de plaats die de kern van een eerste rijk met Europese dimensies vormde.

Aken is een historische stad, een stad van wetenschap en een Europese stad, wiens geschiedenis als een geschiedenis van Europa te begrijpen is. Deze en andere belangrijke thema's zoals godsdienst, macht, economie en media komen aan bod en worden verklaard op plaatsen zoals de dom en het stadhuis, het Internationale Krantenmuseum, het Grashaus, Haus Löwenstein, Couven-Museum, de as van de wetenschap, SuperC van de RWTH - de universiteit van Aken en de Elisenbrunnen.

Het centrale informatiepunt van de Route Charlemagne is het Centre Charlemagne, het nieuwe stadsmuseum van Aken op het Katschhof, tussen stadhuis en Dom. Hier vindt u alle informatie rondom de bezienswaardigheden van de Route Charlemagne.

ROUTE CHARLEMAGNE AACHEN

Locaties uit de Akense
stadsgeschiedenis

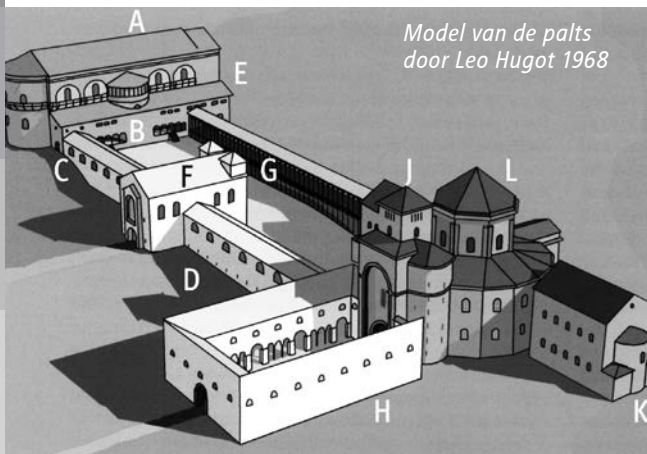
- 1 *Foyer*
- 2 *Raadzaal*
- 3 *Witte Zaal*
- 4 *Werkmeesterrechtbank*
- 5 *Werkmeesterkeuken*
- 6 *Vredeszaal (Rode zaal)*
- 7 *Het trappenhuis van Ark*

De palts van Karel de Grote

Karel de Grote (748-814) begon in 789 in Aken met de bouw van zijn favoriete palts. Na zijn kroning tot keizer in Rome in het jaar 800, werd Aken zijn vaste woonplaats. De palts werd in het zuiden door de Mariakerk (L) en in het noorden door de koningshal (A) begrensd. Beide gebouwen waren verbonden door een vleugel met twee verdiepingen (C/D) die in het midden door een portaalbouw (F) onderbroken werd. Als oostelijke begrenzing vermoedt men een houten gaanderij (G). Als oostelijke begrenzing vermoedt men een houten gaanderij (G).

Grote delen van deze Karolingische palts zijn tot op heden bewaard gebleven. Het centrale element van de Mariakerk, een door een zestienhoek omgeven achthoekige koepelbouw, behoorde tot de prachtigste kerkelijke gebouwen ten noorden van de Alpen. Het werd begrensd door bijgebouwen (J,K) die nu niet meer bestaan en een atrium (H).

Het grootste bewaarde bouwwerk uit de tijd van Karel de Grote is de zogenaamde "Granustoren" (E). Tot 869 was de koningshal van de Akense palts een

Model van de palts door Leo Hugot 1968

belangrijk Europees machtscentrum. Ze had een lengte van 47,25 m en een breedte van 20,76 m, bestond uit één verdieping en had vanaf de grond van de huidige raadskelder gemeten, een hoogte van 20,75 m.

Het gebouw dat eerder op de plaats van de huidige marktoren stond, was vermoedelijk de plek van de keizerlijke troon. Een vleugel waarvan de betekenis tot op heden een raadsel is, werd vroeger "Solarium" (B) genoemd. De woongebouwen konden tot nog toe niet gelokaliseerd worden.

Naast de keizerlijke rijksadministratie schiep Karel de Grote in Aken het gedurende enige tijd invloedrijkste culturele centrum van Europa. Rond de uit York afkomstige Alkuin en zijn latere biograaf Einhard verzamelde hij belangrijke geleerden uit heel Europa. Gezanten uit de toenmalig bekende wereld bezochten zijn hof dat een vast punt in de machtsdriehoek met Rome en Byzantium geworden was.

De Byzantijnse keizer liet Karel de Grote door zijn gezant huldigen en de kalief uit het verre Bagdad eerde hem met waardevolle geschenken, waaronder de beroemde "Witte Olifant" Abul Abaz.

- A Koningshal
- B Solarium
- C/D Westelijk Paltshofgebouw
- E Granustoren
- F Portaalbouw
- G Houten Gaanderij
- H Atrium
- J/K Bijgebouwen
- L Mariakerk

Granustoren

Het gotische stadhuis

Na het verval en de verregaande afbraak van de Karolingische koningshal in de 13de eeuw, sloot de magistraat met keizer Lodewijk de Beier een akkoord over een nieuwbouw, waarvoor een dubbele functie voorzien was: de administratieve zetel van de vrije rijksstad én een feestzaal voor de grootste vieringen van het rijk, de kroningsfeestmalen. Toen het bouwwerk rond 1350 voltooid was, gold het als één van de schitterendste en stoutmoedigste prestaties van de niet-kerkelijke architectuur. De belangrijke humanist Enea Silvio Piccolomini, de latere paus Pius II, beschreef het in 1435 als "het voornaamste paleis van heel Duitsland".

Het gotische stadhuis (naar Merian)

Op de fundamenten en binnen enkele resten van de buitenmuren van de palts ontstond, streng in west-oostelijke richting, een paleisgebouw met drie verdiepingen. De beide hoofdverdiepingen waren elk onderverdeeld in tien bijna vierkante vakken met kruisribgewelven. De nog uit de tijd van Karel de Grote stammende Granustoren werd met drie verdiepingen verhoogd en in het gebouw geïntegreerd. De gevel aan de noordkant was met 60 figuren versierd die gekleurd en gedeeltelijk verguld waren. De uitstraling van het bouwwerk op de tijdgenoten was zo indrukwekkend, dat het tot voorbeeld voor vele Vlaamse stadhuisen werd, bijvoorbeeld voor Antwerpen, Brugge en Gent.

De baroktijd

Bij de stadsbrand van 1656 werden de dakstoel en de torenhelmen van het stadhuis vernield. Al snel werd besloten, nieuwe en veel hogere torens in de "moderne" barokstijl te bouwen. Vanaf 1727 won de barok het ook voor de versiering van de façade. De kostbare figuren werden weggeslagen en door stucwerk vervangen.

De binnenhuisdecoratie uit die periode is nu nog te zien in de Witte Zaal. De grote rijkszaal op de bovenverdieping werd in aparte kamers verdeeld en voor vele verschillende doeleinden gebruikt.

*Johann Peter Scheuren:
Het barokke stadhuis in de 18e eeuw*

De regotisering

Toen in 1840 de grote romanticus Frederik Willem IV de troon van Pruisen besteeg, werd besloten de "keizerzaal" in haar historische pracht en dimensie te herstellen. Volgens de plannen van de stadsbouwmeester Friedrich Ark werd in het zuiden een trappentoren als prestigieuze ingang gebouwd. Ark herstelde ook de gotische vensterstructuur van de marktgevel. Alweer een brand vernielde in 1883 de barokke torens, die daarna in neogotische stijl heropgebouwd werden. Met de nieuwe figurendecoratie van de gevel werd de regotisering in 1901 afgesloten.

Het Stadhuis 1900

Vernieling en heropbouw

In de jaren 1943/44 werd het stadhuis zwaar beschadigd door bomaanvallen. In 1944, maar vooral vanaf 1946 werd met spoed aan de berging en vervolgens aan de heropbouw gewerkt. Al in 1950 kon in de provisorisch herstelde kroningszaal de eerste Internationale Karelsprijs verleend worden. Een jaar later keerden de stadsraad en de burgemeester aan hun historische plaats terug.

Het hoofdportaal, het portaal van de westelijke toren en de vensters van de kroningszaal zijn van de hand van Ewald Mataré. Zijn huidige vorm kreeg het stadhuis pas in 1979 met de door Leo Hugot ontworpen nieuwe torenhelmen.

De Marktfaçade vandaag

De foyer

In de foyer kunt u een korte film over de Karolingische palts bekijken. De zijmuren worden door twee beroemde portretten gedomineerd, keizer Sigismund (links) en Karel de Grote (rechts). Het zijn kopieën van originele werken van Albrecht Dürer die deze in 1511/13 in opdracht van de stad Neurenberg geschilderd heeft.

Karel
de Grote

Raadzaal

De raadzaal

De plafondschildering in het eerste gewelf toont een renaissancewerk dat uit het jaar 1628 stamt en de vier hoofddeugden volgens Plato voorstelt. Telkens één vrouwelijke figuur symboliseert respectievelijk met een boek de wijsheid, met een weegschaal de rechtvaardigheid en met een voorgehouden spiegel dematigheid. Daartoe komt een leeuw als symbool van de moed. In het achterste oostelijke gewelf werden rond 1730 scènes uit de antieke godenwereld weergegeven. De houten lambrisering van de Luikse meester Jacques de Reux stamt uit de barokke verbouwingsperiode die in 1727 begon.

Aan de oostelijke frontwand hangt een portret van Karel de Grote dat oorspronkelijk uit de rijksabdij Werden bij Essen stamt. Een onbekende kunstenaar creëerde dit werk rond 1600. Aan de zuidelijke zijmuur zien we portretten van heersers uit de dynastie van de Habsburgers: van links beginnend de laatste Romeinse keizer Frans II (later Frans I van Oostenrijk), dan volgt Karel VI, vader van de naast hem hangende Maria-Theresia. De cyclus wordt afgesloten met een portret van haar echtgenoot, Frans I.

Als u in de richting van de uitgang kijkt, ziet u naast de deur twee grote portretten van keizer Napoleon I en zijn echtgenote Josephine. Het door Robert Lefèvre in 1805 geschilderde portret van de keizerin herinnert aan haar kuur in Aken. Het portret van Napoleon is van de hand van Louis-André-Gabriel Bouchet en dateert van voor 1807. Napoleon schonk deze schilderijen aan zijn "goede stad Aken" in het jaar 1807.

De stadsraad en de burgemeester hebben sinds 1349 en tot op heden altijd in het stadhuis gewerkt, met slechts een onderbreking door de oorlog tussen 1943 en 1951.

Keizer
Napoleon I.

De Witte Zaal

Vanaf 1727 werd deze ruimte door Italiaanse stukkadoors pronkvol tot de kleine feestzaal van het stadhuis ingericht. Naast het stucwerk dat met de vrije hand gemaakt werd, springen zes portretten van belangrijke persoonlijkheden in het oog. Het zijn afgezanten van de verschillende mogendheden die met de Akense Vrede van 1748 een eind maakten aan de Oostenrijkse successieoorlog. De bekendste onder hen is de Brit John Montagu, de derde Earl of Sandwich (1718-1792), die vooral beroemd werd door de naar hem genoemde belegde boterhammen. Zijn portret hangt aan de zuidelijke muur rechts.

Tenslotte werpen we nog een blik op de pronkvolle inrichting van de Italiaanse kunstenaars: zoekt u maar naar een gevleugeld "paard" met een geitenkop, vogelstaart en vrouwelijke borsten! In de vier medaillons zien we symbolen van de deugden der antieke heersers: de roedenbundel met het juk, het naar de hemel gerichte zwaard tussen de zuilen van Hercules, de Tien Geboden met de weegschaal en tenslotte een leeuw met een scepter.

Earl of
Sandwich

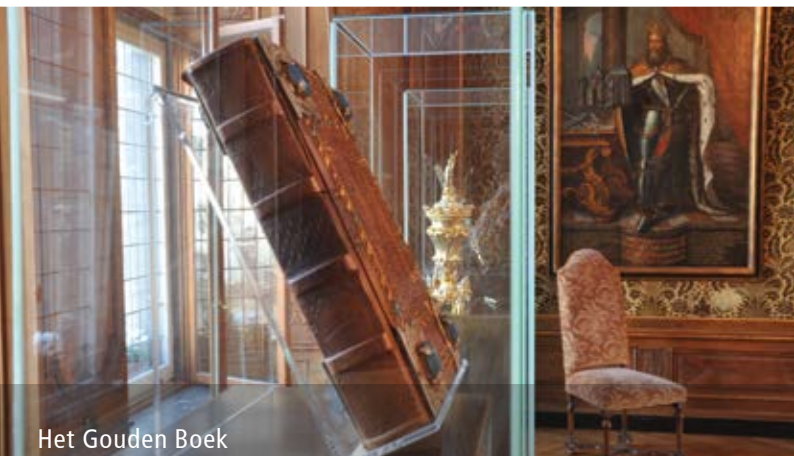
Witte zaal

De Werkmeesterrechtbank

De werkmeesterrechtbank is een van de prachtigste zalen in de Aken-Luikse barokstijl. Hier moesten de lakenwevers vroeger hun producten aan een raad van gezworenen voorleggen. Pas na een uitvoerig onderzoek besliste deze over de vrijgave van de balen voor de export. Een portret van Karel de Grote (van J. Ch. Bollenrath, 1730) herinnert aan deze tijd.

De overige portretten tonen de burgemeesters van Aken die in deze ruimte resideerden. Bollenrath creëerde ook de drie grote wandschilderingen waarvan de belangrijkste de zuidwand siert: "Vrede en gerechtigheid". De cyclus wordt aan de westwand vervolledigd door "Susanna en de twee oude mannen" en in het oosten door de "Overwinning van de deugd op de zonde".

De barokke lambriseringen stammen uit het atelier van de Luikse meester Jacques de Reux. Voor de vensters ziet u in drie vitrinekasten het Gouden Boek, de ambtsketting van de burgemeester en het historische raadszilver.

Het Gouden Boek

De Werkmeesterkeuken

Ook de naam van deze ruimte herinnert aan de Akense traditie van de lakenwevers. Op een videowand zien we beelden van het verwoeste Aken in 1944. Een interactief fotoalbum en een audio-station vervolledigen de tentoonstelling. De schouw uit het jaar 1668 toont op haar fronton uit ruw messing de wapens van de toenmalig regerende burgemeesters, op de fries zijn telkens twee werkmeesters en stedelijke bouwmeesters vereeuwigd. Op de gietijzeren plaat zien we Karel de Grote met de Mariakerk en de keizerlijke adelaar.

Aan de noordwand prijkt een in 1890 door Anton von Werner geschilderd portret van Wilhelm I die in 1865 voor het stadhuis poseert. Dat was toen feestelijk versierd ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de vereniging van het Rijnland met Pruisen. Eronder hangen de portretten van Frederik Willem IV en Elisabeth van Beieren, geschilderd door Wilhelm Hensel (1857).

Wilhelm I.

Werkmeesterkeuken

De "Vredeszaal" (Rode Zaal)

De naam van deze ruimte verwijst naar de Akense Vrede van 1748. De onderhandelingen over het beëindigen van de Oostenrijkse successieoorlog zouden oorspronkelijk hier plaatsvinden. Door allerlei machtstwisten kwam daar echter niets van. Vier portretten van afgezanten die deel uitmaakten van het vredescongres zijn nog in hun originele lijsten te bewonderen. In de schildbogen aan de frontwanden hangen twee meesterwerken van de late barok, de rond 1700 door Marcantonio Franceschini geschilderde "Diana en Pan met de wol" (westwand) en "Alpheus en Aethusa" (oostwand). De houten lambriseringen stammen van Jacques de Reux, rond 1730. In het midden van de ruimte krijgt u aan de multitouch-tafel meer informatie over de Akense Vrede.

Vredeszaal

Het trappenhuis van Ark

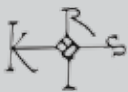
Een neogotisch portaal uit zandsteen leidt naar het in 1840 gebouwde trappenhuis van Ark. De klim biedt zowel een grandioos uitzicht op de dom van Aken alsook de mogelijkheid om alles over de Internationale Karelsprijs en zijn prijzdragers te leren.

Voor de kroningszaal valt onze blik op twee reusachtige schilderijen van Albert Bauer uit de jaren 1900/01. Links zweren de burgers van Aken voor keizer Frederik Barbarossa een stadsmuur op te trekken, rechts ontdekt de legendarische broer van keizer Nero, Granus Serenus, de warmwaterbronnen van Aken.

Boven de ingang prijkt het monogram van Karel de Grote.

Trappenhuis

De Internationale Karelspreis van Aken

Enkele burgers van Aken riepen in 1949 een prijs in het leven, die verleend moest worden aan persoonlijkheden die zich op bijzondere wijze voor de Europese eenheid verdienstelijk hadden gemaakt.

In de door de oorlog nog zwaar beschadigde kroningszaal werd in 1950 aan de stichter van de Pan-Europa-beweging, graaf Richard Coudenhove-Kalergi, de eerste Internationale Karelsprijs verleend. Na hem volgden de grondleggers van de EEG, Alcide de Gasperi, Jean Monnet, Konrad Adenauer en Robert Schuman.

De geschiedenis van de Europese eenmaking met de grote uitbreidingsrondes naar het noorden, het zuiden en tenslotte naar Oost-Europa laat zich aan de hand van de prijsdragers goed documenteren. De grote betekenis van de EG in het globaliseringsproces werd in het jaar 2000 duidelijk met de prijsverlening aan de president van de VS, Bill Clinton.

Karelspreis 2008 : Nicolas Sarkozy, Angela Merkel en de burgemeester

De kroningszaal

De tweebeukige zaal waarvan de telkens vijf kruisribgewelven door vier machtige zuilen verdeeld zijn, was met haar 45 m lengte en 18,5m breedte na haar oprichting rond 1349 de grootste niet-kerkelijke ruimte in het Heilige Roomse Rijk.

Het is deze zaal die het Akense stadhuis zo uniek maakt én het tot het belangrijkste stadhuis van het Rijk liet worden. Waren het in de middeleeuwen de kroningsfeestmalen, dan is het tegenwoordig de Internationale Karelsprijs waar de zaal haar Europese betekenis aan te danken heeft.

Daarnaar verwijzen de drie wapenschilden boven het podium: in het midden de Staufische rijksadelaar die sinds 1351 het wapenschild van de vrije rijksstad is, rechts ervan de tweekoppige adelaar, sinds 1433 het keizerlijke wapenschild en links het "Karelswapenschild" van het Akense Marienstift, dat sinds de 15de eeuw de Franse lelie met de Duitse adelaar verenigt.

Kroningszaal

De kroningsfeestmalen

Tot bij de laatste koningskroning in Aken in 1531 was deze zaal de plek voor de grootste vieringen in het rijk: de kroningsfeestmalen. Na zijn kroning in de Mariakerk trok de koning in prachtig ornaat naar het stadhuis, voorafgegaan door dragers met de rijksinsignes. De wapenschilden op de stenen vloer in de oostelijke zaalhelpt leggen de zitorde vast van de zeven keurvorsten rond de in het midden tronende keizer. Op de audiogids kunt u hier de wereld van de kroningsfeestmalen beleven.

De rijksjuwelen

Een essentieel bestanddeel van alle middeleeuwse koningskroningen waren de rijksjuwelen. In de erker van de vroegere raadskapel aan de oostelijke kant van de zaal zien we originaalgetrouwe kopieën die op aanwijzing van keizer Wilhelm II voor een geplande tentoonstelling in 1915 vervaardigd werden.

Het bronzen standbeeld van Karel de Grote

Oorspronkelijk stond het beeld op de fontein voor het stadhuis; sinds 1969 wordt deze door een kopie ervan gekroond. De levensgrote figuur werd in 1620 door een onbekende meester in Dinant (B) gegoten. Karel de Grote poseert met harnas, kroon, zwaard en rijksappel.

Rijksjuwelen

Karel de Grote

De fresco's van Karel de Grote door Alfred Rethel

De unieke muurschilderingen van Alfred Rethel hebben de kroningszaal tot een pelgrimsoord voor kunstliefhebbers uit de hele wereld gemaakt. Van de acht geplande muurschilderingen kon Rethel er tussen 1847 en 1851 slechts vier voltooien. We beginnen de rondgang links, naast de erker van de kapel.

De Slag bij Cordoba

Het bezoek van Otto III aan de crypte van Karel de Grote

Het fresco toont een historische gebeurtenis uit het jaar 1000 en ontstond in 1847 als eerste deel van de cyclus. Karel zit schijnbaar ongedeerd op zijn marmeren troon in een crypte. De jonge Otto knielt voor hem neer.

De verwoesting van de Irminsul

Rechts naast de erker vereeuwigde Rethel in 1848 een gebeurtenis uit het jaar 772. Karel de Grote liet in een bos bij Paderborn de heidense "peiler van het heelal", de Irminzuil, omverhalen.

De slag bij Cordoba

Boven de hoofdingang zien we het belangrijkste werk van de reeks, dat in 1849/50 ontstond. Het verbeeldt een stuk van de middeleeuwse legende rond Karel de Grote. De grandioze compositie van dit fresco is een meesterwerk van Rethel en geldt als een van de belangrijkste veldslagschilderijen in het Duitsland van de 19de eeuw.

De intocht in Pavia

Links op de westelijke frontwand toont Rethel de glorierijke intocht van Karel de Grote in 774 in Pavia, na zijn overwinning op de Langobarden.

De kroning van Lodewijk de Vrome

Josef Kehren heeft deze muurschildering in 1860/61 naar een schets van Rethel vervaardigd. Het toont een zelfkroning van Lodewijk, die in werkelijkheid echter in 813 door Karel de Grote tot medekeizer gekroond werd.

*Karel
de Grote*

Services

Openingstijden

Dagelijks van 10.00 – 18.00 h

Bij speciale gelegenheden kunnen afzonderlijke ruimtes maar ook het gehele stadhuis gesloten zijn.
Informatie: Fon +49 (0)241 432 7310 of onder www.aachen.de/rathaus.

Prijzen

Individueel:	5,- euro / met korting 3,- euro
Groepen:	3,- euro per persoon / (vanaf 8 personen) met korting: 2,- euro per persoon
Familieticket:	10,-
Audioguide:	2,- Euro / met korting 1,50 euro

Rondleidingen voor individuele bezoekers(1.4.-31.12.)

Tijdstip:	zaterdag en zondag, 10.30 h
Taal:	Duits
Trefpunt:	foyer stadhuis
Duur:	ongeveer 1 uur
Prijs:	10,- euro / met korting 7,50 euro (toegangsprijs inbegrepen)

Rondleidingen voor groepen (op afspraak)

Tijdstip:	op afspraak
Talen:	D, GB, F, NL, E, I, RUS, TR, RO, PL
Trefpunt:	op afspraak
Duur:	ongeveer 1 uur
Kosten:	60,- euro plus toegangsprijs stad huis/16,- euro taaltoeslag
Deelnemers:	groepen tot max. 25 personen

Rolstoeltoegankelijke ingang met deurintercom
(rechts van de trap) en rolstoeltoegankelijk toilet

Informatie

aachen tourist service e.v.

Tourist Info Elisenbrunnen
Friedrich-Wilhelm-Platz, 52062 Aachen
Fon: +49 (0)241 18029-60 of -61
Fax: +49 (0)241 18029-69
tour@aachen-tourist.de
www.aachen-tourist.de
www.route-charlemagne.eu

Colofon

Stad Aken

De burgemeester
Fachbereich Presse und Marketing
Haus Löwenstein, Markt 39
52062 Aachen
Fon: +49 (0)241 432-1309
presse.marketing@mail.aachen.de
www.aachen.de

Tekst

Georg K. Helg

Foto

Andreas Herrmann, Jörg Hempel, Aachen (P. 9)

Grafische vormgeving

Maurer United Architects, 2009

GEDRUKT OP 100% RECYCLINGPAPIER

*Karel
de Grote*

EUROPÄISCHE UNION
Investition in unsere Zukunft
Europäischer Fonds
für regionale Entwicklung

Bundesministerium
für Umwelt, Naturschutz
und Reaktorsicherheit

Ministerium für Wirtschaft, Energie,
Bauen, Wohnen und Verkehr
des Landes Nordrhein-Westfalen

STÄDTEBAU-
FÖRDERUNG
von Bund, Ländern und
Gemeinden

stadt aachen

Bijdrage 1,- Euro